

Libuše Samková

Badatelsky orientované vyučování matematiky

29. října 2013

IBME

=

**Inquiry based mathematics
education**

=

**Výuka matematiky založená na
inquiry**

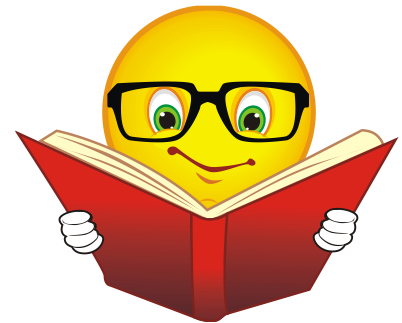
Co to je inquiry?

Anglicko-český slovník nám nabídne
překlady:

dotaz

vyšetřování

šetření

Co to je inquiry?

V pedagogickém kontextu se většinou překládá jako:

bádání

zkoumání

hledání pravdy

IBME

=

**Badatelsky orientovaná výuka
matematiky**

=

**Výuka matematiky inspirovaná
bádáním a badatelskými
postupy**

Co všechno by měla badatelsky orientovaná výuka matematiky obsahovat?

I. Stuchlíková,

O badatelsky orientovaném vyučování,

Sborník příspěvků semináře DiBi 2010:

„Česká komunita pedagogů a psychologů zaznamenala termín inquiry poměrně brzy poté, co začal být výrazněji používán v zahraničí. Např. v překladovém anglicko-českém slovníku (Mareš, Gavora 1999) se objevuje inquiry teaching, které je překládáno jako vyučování bádáním, objevováním.

... V české literatuře se ale tento termín neujal. Spíše se používaly termíny částečně zachycující to, co se odehrává při inquiry --- bádání, hledání pravdy, ... heuristická metoda, řešení problémů, ... kritické myšlení, projektová výuka, učení v životních situacích, ... konstruktivistická metoda, ... kooperativní učení, ...“

Klíčové aktivity BOV

- řešení problémů
- týmová práce
- nezávislé získávání poznatků
- správná argumentace (logická, oprávněná, podložená)
- využívání odborných zdrojů informací
- třídění informací
- propojení s reálným světem
- učení se z chyb
- ...

Nutný předpoklad pro správnou badatelskou výuku?

Pochopení povahy vědy

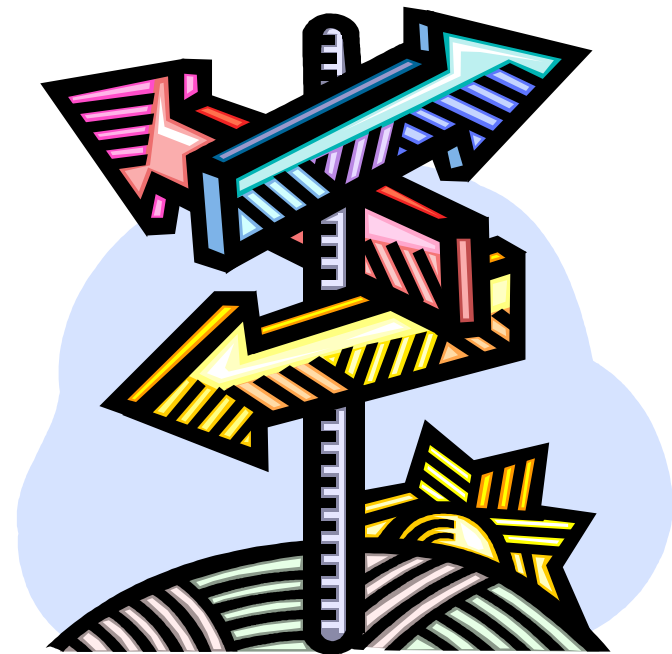
- otevřené problémy
- nekompletní vstupní informace
- nejasná důležitost jednotlivých vstupních informací
- nejasný počet řešení
- nejasná klasifikace těchto řešení

Nutný předpoklad pro správnou badatelskou výuku?

Pochopení povahy ~~vědy~~ **života**

- otevřené problémy
- nekompletní vstupní informace
- nejasná důležitost jednotlivých vstupních informací
- nejasný počet řešení
- nejasná klasifikace těchto řešení

- co to je správné řešení?
- co to je nejlepší řešení?

Tricky Tracks

Ošemetné stopy

N. Lederman, F. Abd-El-Khalick

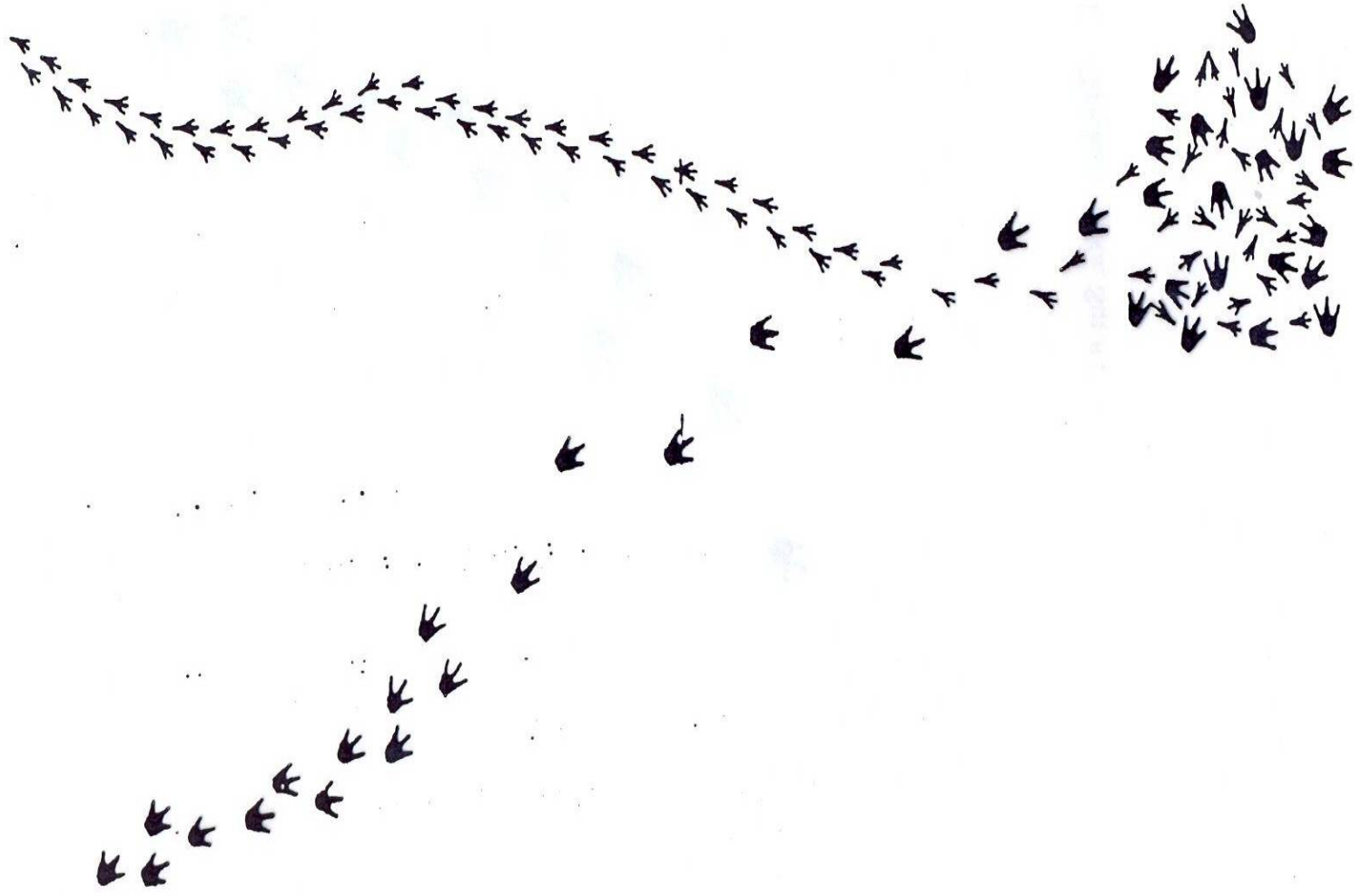
*Avoiding de-natured science:
Activities that promote understandings
of the nature of science*

(1998)

Jak využít při bádání matematiku

Matematika má v bádání výsadní postavení: je jakýmsi komunikačním jazykem pro ostatní disciplíny.

Aby se daly porovnávat a zkoumat situace v biologii, chemii či fyzice, je třeba problémy zmatematizovat --- označit proměnné, zapsat rovnice, vyřešit je --- a výsledky převést zpět do původní disciplíny.

Jak využít při bádání matematiku

- 1) Zpracování dat
- 2) Určování a objevování tvarů
- 3) Hledání společných matematických vlastností, souvislostí
- 4) Propojování různorodých disciplín (prostřednictvím stejných matematických vlastností)
- 5) ...

Matematika má tedy v badatelské výuce dvě odlišné role:

- 1) **interní:** badatelské aktivity týkající se matematiky jako takové, její struktury, aktivity usnadňující pochopení/výklad matematického učiva
- 2) **externí:** komunikační jazyk ostatních disciplín

Obě role mohou plynule přecházet jedna ve druhou.

Podrobněji k určování a objevování tvarů

- tvary v rovině z matematického a interdisciplinárního hlediska

Co zajímá matematika na tvarech

počet vrcholů

počet stran a jejich velikost

velikost úhlů

rovnoběžné či kolmé strany

rovné či zakřivené spojnice vrcholů

symetrie

podobnost

obvod

obsah

možnosti mozaikování

atd.

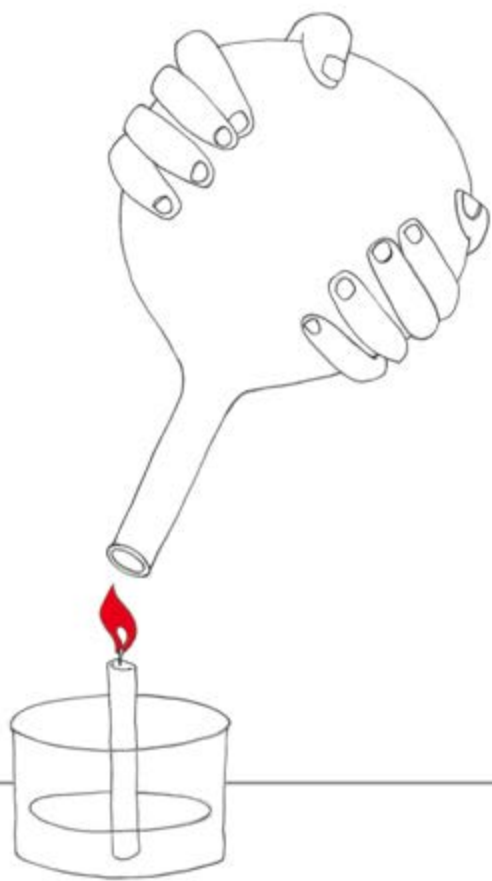
Co zajímá vědce – biologa, chemika, fyzika, ... ?

Jak se dají tvary jednoduše identifikovat.

Jak a proč jednotlivé vlastnosti tvarů ovlivňují jejich chování pokud je vystavíme nějaké změně (tlaku, teploty, ...).

Matematika nabízí jazyk, prostřednictvím kterého můžeme mluvit o tom, jak jednotlivé tvary vznikají a jak se chovají v interdisciplinárním kontextu.

Katedra matematiky

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

[Katedra matematiky](#) > [Studium](#) > [Pro studenty](#) > [Pro učitele](#) > **Aktivity** > [Aktuality](#) > [Archiv](#) > [Kontakt](#)

Projekt Fibonacci

Ukázky pracovních listů vytvořených a vyzkoušených v rámci projektu

[Obvod kruhu --- Objevení Ludolfova čísla](#)

Soubor Lud.ggb je k dispozici

ke stažení ([formát .qqb](#)), ([formát .zip](#));

k aktivnímu kroužení ([dynamická webová stránka](#)).

Fotodokumentace --- stůl s předměty: [Obr.1](#) [Obr.2](#)

[Extrémy funkcí --- Využití derivace v praktické úloze](#)

Fotodokumentace --- práce ve třídě: [Obr.1](#) [Obr.2](#) [Obr.3](#)

Vyplněné listy: [Žák1 \(1. strana\)](#) [Žák1 \(2. strana\)](#) [Žák2 \(1. strana\)](#) [Žák2 \(2. strana\)](#)

[Jak velká jsou velká čísla](#)

[Definice pravděpodobnosti --- Mince](#)

Aktivity:

- [Výběrové předměty](#)
- [Časopis SBML](#)
- [Konference UPVM](#)
- [Projekt Intergeo](#)
- [Užití počítačů ve výuce mat](#)
- [Úvod do financí](#)
- [JČMF České Budějovice](#)
- [GeoGebra Institut](#)
- [Projekt Fibonacci](#)**

Projekt Fibonacci

Ukázky pracovních listů vytvořených a vyzkoušených v rámci p

Obvod kruhu --- Objevení Ludolfova čísla

Soubor Lud.ggb je k dispozici

ke stažení (formát .ggb), (formát .zip);

k aktivnímu koukání (dynamická webová stránka).

Fotodokumentace --- stůl s předměty: Obr.1 Obr.2

Extrémy funkcí --- Využití derivace v praktické úloze

Fotodokumentace --- práce ve třídě: Obr.1 Obr.2 Obr.3

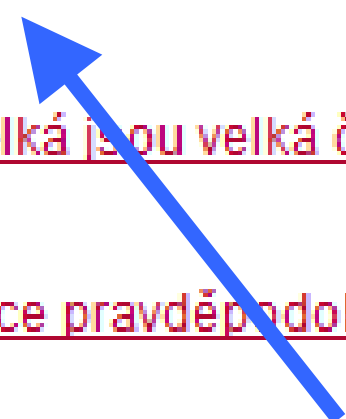
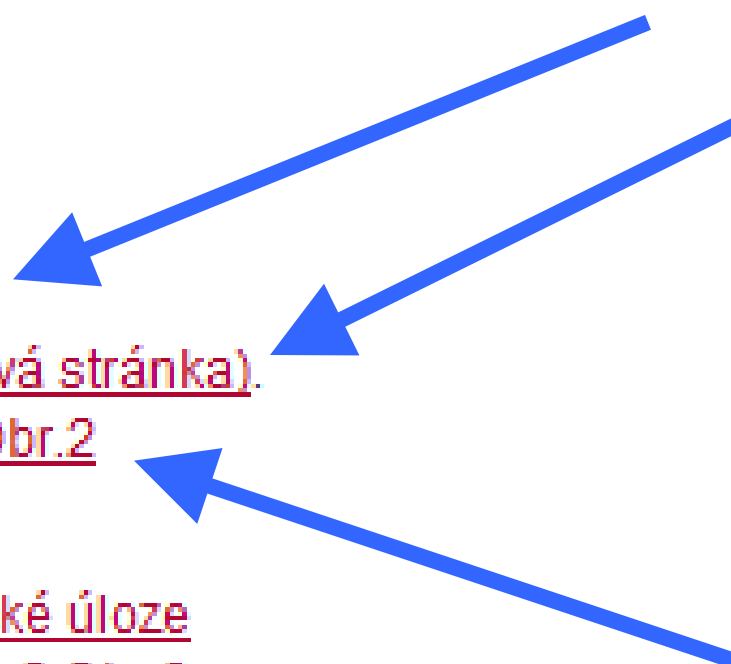
Vyplněné listy: Žák1 (1. strana) Žák1 (2. strana) Žák2 (1. strana) Žák2 (2. stran

Jak velká jsou velká čísla

Definice pravděpodobnosti --- Mince

Charakteristika lineární funkce — Celsius a spol.

Obecné vlastnosti funkce — Zkoumání charakteristik

Zpracování dat — Spotřeba elektrické energie v domácnosti

Charakteristika lineární funkce — Role přehrady při povodních

Lineární funkce — Kde máme natankovat benzín

Vyplněné listy: Žák1 Žák2 Žák3

Goniometrické funkce — Úvod

Konstrukce trojúhelníka

Obvodový a středový úhel

Konstrukce trojúhelníka

Obvodové a středové úhly

Soubor uhel_samostudium.fig je k dispozici ke stažení ([formát .fig](#)), ([formát .zip](#)).

Soubor uhel_kontrola.fig je k dispozici ke stažení ([formát .fig](#)), ([formát .zip](#)).

Definice a konstrukce elipsy

Soubor provazek.fig je k dispozici ke stažení ([formát .fig](#)), ([formát .zip](#)).

Projekt objem kužele — Jak velká je polovina objemu kužele

Soubor nalevka.cg3 je k dispozici ke stažení ([formát .cg3](#)), ([formát .zip](#)).

Fotodokumentace — práce ve třídě: [Detail nálevky s páskem](#) [Pokus](#) [Nejlepší](#)

[Práce u počítače](#)

Povrch tělesa — Aplikace výpočtů v praxi

Fotodokumentace — formičky: [Obr.1](#) [Obr.2](#)

Povrch tělesa — Aplikace výpočtů v praxi

Fotodokumentace — formičky: [Obr.1](#) [Obr.2](#)

Stanovení objemu

Objemy těles — Experimentální stanovení hypotézy

Fotodokumentace — práce ve třídě: [Obr.1](#) [Obr.2](#)

Povrch tělesa — Povrchy při stejném objemu

Pokud se Vám některý z listů líbí, můžete ho vyzkoušet ve své třídě. Dejte nám
úspěšní. V případě nejasností Vám rádi poradíme.

English samples of our learning environments you will find [here](#).

Další informační zdroje:

<http://fibonacci.uni-bayreuth.de/home.html>

- oficiální webové stránky projektu Fibonacci
- zdroj mnoha PDF souborů s badatelsky orientovanými texty (anglickými)
- doporučuji hlavně menu **Resources**, rozkliknout si vlevo všechny možnosti

<http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/bi/DiBi2010.pdf>

- sborník DiBi

<http://home.pf.jcu.cz/~bov/>

- Škola BOV – katedra biologie

Samková, L. (2011) Badatelsky orientované vyučování matematiky. *Sborník 5. konference Užití počítačů ve výuce matematiky*, str. 336-341.

<http://home.pf.jcu.cz/~upvvm/2011/sbornik/>

Hošpesová, A., Tichá, M. (2012) Pravidelnosti a závislosti jako prostředí pro badatelsky orientované vyučování. *Sborník konference Setkání učitelů matematiky všech typů a stupňů škol 2012*, Plzeň: Vydavatelský servis, str. 69-74.

Samková, L. (2012) Pracovní listy pro badatelsky orientované vyučování matematiky. *Sborník konference Setkání učitelů matematiky všech typů a stupňů škol 2012*, Plzeň: Vydavatelský servis, str. 167-172.

Hošpesová, A., Samková, L. (2012) Skládání tvarů jako podnět k badatelským aktivitám v geometrii na ZŠ. *Sborník konference Jak učit matematice žáky ve věku 10-16 let*, str. 123-130.

Děkuji za pozornost.